

۳۳۰

افول يك مبارز

نقدی بر

"وصیتنا مہسیاسی"

مواضع و خط مشی

"دکتر مظفر بقائی"

زندگینامه و نظرگاه هائی در مورد مظفر بقائی

ع - محمد آقا

تالیف:

م - صدیقی

xalvat.com

نام کتاب: **اقول يك مبارز**
نام مولف: **ع - محمد آقا**
xalvat.com م - صدیقی
سال: **۱۳۶۵**
تعداد: **۵۰۰۰ نسخه**
ناشر: **مولف**
چاپ: **حیدری**
لیتوگرافی - **خانه رتوش**

شناخت دکتر بقائی باید گفت:

xalvat.com

سوکرائفی دکتر بقائی

اودرسال ۱۲۸۷ در کرمان متولدشد تحصیلات ابتدائی را در ایران گذراندوبه خارج رفت ودرسال ۱۳۱۴ در رشته فلسفه و فسن تعلیم و تربیت ازدانشگاه سوربن درجه دکترا گرفت پس ازبازگشت بسمه تهران به هیئت علمی دانشگاه تهران پیوست ودر سال ۱۳۱۸ به سربازی رفت وبادرجه افسراحتیاط دو سال خدمت کرد بعدازاینکه شعبه حزب دموکرات را در کرمان تاسیس کردازطرف حزب دموکرات قوام السلطنه کاندید دوره پانزدهم مجلس شورای ملی شدوتوانست راهی مجلس شودمدتی نگذشت که ازحزب دموکرات قوام جداشدبعد هادرجریان ۳۰ تیر ۱۳۳۱ قوام السلطنه درمورداوگفته بودکه "دکتر بقائی آدم بی حقوقی است" اما دکتر بقائی درسال ۱۳۴۰ هنگام دفاع در دادگاه میگویدکه من ازطرف حزب دموکرات قوام نبودم که راهی مجلس شدم بلکه به علت فعالیتهای پدرم در دوران مشروطیت وفعالیتهای عمومی بودکه مردم کرمان به من رای دادند.

نام پدر او میرزا شهاب کرمانی است وی یکی از مبارزین دوران مشروطیت بودکه در همان ایام به شهادت رسید. دکتر بقائی در

۱- اسناد لانه جاسوسی جلد ۲۳ - صفحه ۱۳۱

در ضمن لازم به توضیح است که در وصیت نامه سیاسی دکتر بقائی آمده است، پدر وی در سال ۱۳۰۴ در قید حیات بوده و احتمالاً مطلب فوق در مورد عمومی او صادق است.

مجلس ۱۵ و بعد از آن توانست محبوبیت زیادی برای خود ایجاد کند کارهای او عبارت بودند از:

(۱) مخالفت با لایحه الحاقی گس - گلشائیان:

دولت انگلیس تلاش زیادی داشت که موادی به قرارداد نفتی ۱۹۳۳ الحاق کنند زیرا از طرف مردم اعتراضات زیادی به دولت میشد. "میدانیم که پس از افشاگریهای تاریخی شادروان دکتر مصدق در مجلس چهاردهم، تصمیم قاطع استعمار انگلیس و دست نشاندهگان فرومایه اش که محمدرضا شاه و اعوان و انصار خیانت پیشه وی بودند بر آن بود که برای ادامه غارت ثروت ملی ما و تجدید قرارداد خائنانه نفت، لایحه الحاقی معروف به گس - گلشائیان را به هر ترتیب که شده است از تصویب مجلس پانزدهم که انتخاباتش را به همان منظور بطور ساختگی ترتیب داده بودند بگذرانند"^۱

اما فعالیتها و نطقهای حسین مکی و حائریزاده و دکتر بقائی نگذاشت این لایحه به تصویب برسد و بالاخره دوره مجلس پانزدهم با تمام رسید.

xalvat.com

(۲) استیضاح دولت ساعد:

دکتر بقائی و حسین مکی و حائریزاده که سه نفر از نمایندگان اقلیت دوره پانزدهم بودند دولت ساعد را در زمینه نفت و مسائل دیگر استیضاح کردند که درگیریهای زیادی در مجلس ایجاد کرد.

(۳) اعتراض به دخالت ارتش در امر انتخابات و درگیری بارز مآرا: دکتر بقائی در مجلس اعتراضات زیادی منجمله به دخالت ارتش در امر انتخابات کرده و در آن زمان تیمسار رزم آراء رئیس ستاد ارتش بود بقائی درگیریهای زیادی با رزم آراء داشت و در این زمینه نامه

سرگشاده‌ای به شاه نوشت و در فرصتهای مختلف رزم آراء را به باد انتقاد میگرفت بطور مثال در سال ۱۳۲۸، دادگاه شخصی بنام محمد جعفری شروع میشود و متهم به قتل شخصی بنام محمد دهقان است. دکتر بقائی دفاع از محمد جعفری را به عهده می‌گیرد و در ضمن دفاع از محمد جعفری به دولت رزم آراء شدیداً حمله میکند در حالی که به بیگناهی محمد جعفری ایمان نداشت، بلکه موقعیت را برای کوبیدن رزم آراء مغتنم می‌شمرد^۱ این اختلافات به حدی میرسد که دکتر بقائی در سال ۱۳۲۸ بازداشت میشود، و به یکسال زندان محکوم میگردد ولی در دادگاه دوم و با فشار افکار عمومی تبرئه شده و از زندان آزاد میگردد.^۲

xalvat.com

ترور سرلشکر رزم آراء

مدتی نمیگذرد که رزم آراء توسط شهید خلیل طهماسبسی (از فدائیان اسلام) ترور میشود مطلبی بدین مضمون در کتاب شهید نواب صفوی آمده است: "آیت الله کاشانی به شهید نواب صفوی میگوید که چند نفر از دوستان ما از جبهه ملی میخواهند پیش شما بیایند، این چند نفر نزد شهید نواب صفوی میروند و به او پیشنهاد ترور رزم آراء را میدهند^۳ یکی از این افراد دکتر بقائی بسود که اصرار زیادی در این کار داشت، بعدها به اتهام قتل رزم آراء در سال

- ۱- اسناد لانه جاسوسی جلد ۲۲ - صفحه ۱۳۳
- ۲- اسناد لانه جاسوسی جلد ۲۳ - صفحه ۱۳۲
- ۳- از کتاب " شهید نواب صفوی " (فدائیان اسلام)

۱۳۳۴ محاکمه میشود. ترور رزم آراء در آن زمان قابل فکر است در حالیکه در نیت پاک و صداقت فدائیان اسلام تردیدی نیست ولی اصرار دکتر بقائی در اینکار از موضع اسلامی و اصیلی نبوده است.

نهضت ملی در آن زمان (سالها) هرچه بیشتر در حال رشد و گسترش و تقویت بود، جبهه متحدی از نیروهای مردمی برای کسب استقلال و دشمنی با انگلیس شکل گرفته بود. مرحوم آیت الله کاشانی با رهنمودهایشان به مردم و مخالفتی که با دولتهای وابسته می کردند زمینه های مردمی را فراهم میکردند. تشکل فدائیان اسلام که سری پرشورا از احکام اسلامی داشتند، لریزه براندام استعمارگران انداخته بود. مبارزات نمایندگان مردمی در مجلس شورای ملی باعث شده بود که دسایس و فریب و غلط کاریهای آنان که بصورت لایحه و قرارداد و ... به مجلس عرضه میشد، برای مردم روشن شده و به ماهیت دربار و دولتهای وابسته به انگلیس پی ببرند، تمام این حرکات باعث وحشت انگلیس استعمارگر شده بود. انگلستان مشاهده کرد که لایحه گس - گلشائیان در مجلس پانزدهم به نتیجه نرسید و تصویب نگردید لذا برای پیشگیری طرح جدیدی بنام ۵۰-۵۰ را بطور محرمانه در اختیار دولت رزم آراء قرار داد و رزم آراء که مهره سرسپرده استعمار انگلیس بود در مجلس مخالفت خود را با شعار ملی شدن نفت اعلام داشت و گفت: "ملت ایران عرضه ساختن لوله هتنگ را هم ندارد آنوقت میخواهد دستگاه عظیم نفت را اداره کند" او منتظر فرصت بود تا این پیشنهاد را به عنوان یک برگه برنده مطرح کند همزمان با آن نهضت ملی را سرکوب نموده و حرکت مردم را متوقف نماید. اما ترور او در ۱۶ اسفند ماه ۱۳۲۹ باعث مسکوت ماندن این طرح گردید. بنظر میرسد اگر طرح ۵۰-۵۰ رزم آراء در مجلس شورای ملی مطرح می گشت، زمینه ای می شد تا

جناح اقلیت در مجلس و رهبران مذهبی عمق این توطئه را هر چه بیشتر برای مردم روشن کنند و انگلستان مجبور بود قدمهای دیگری به عقب بردارد و ملت هم با آگاهی کاملتری مبارزه خود را عمق می بخشید. در نتیجه نه تنها رزم آراء وابسته کنار می رفت بلکه توطئه های دیگر نیز خنثی میشد. درحالیکه ترور رزم آراء باعث مسکوت ماندن طرح او شد و زمینهای فراهم نشد کسه برخوردار و موضع گیری افراد پیش بیاید و بطور ریشه ای با ایمن جریان مبارزه شود.

xalvat.com

ترور که در آن شرایط ساده اندیشانه ترین راه برای مبارزه با رزم آراء بود، بکار گرفته شد. اگر طرح ۵۰-۵۰ رزم آراء ارائه میشد، امکان زیادی داشت کسانی باشند که تمایل به این طرح داشته باشند، که مجبور بودند یا خود را اصلاح کنند و یا اینکه از صف مردم جدا شوند و این خود به نفع نهضت ملی بود. اما دکتر بقائی فکر میکرد با مطرح شدن طرح ۵۰-۵۰ مردم از حرکتشان باز میایستند و عده ای از سران نهضت ملی منجمله خودش بی انگیزه شده و از مبارزه دست خواهند کشید و مردم هم رضایت به این طرح میدهند. در نتیجه پای انگلستان تا مدتها در ایران محکم میشود. لذا از موضع آمریکائی اش ترس داشت که این طرح مطرح شود و اصرار زیادی روی ترور داشت. راه صحیح این بود که وی بسه مبارزات اصیل استقلال طلبانه و ضد اجنبی مردم ایمان داشته و یقین داشته باشد که مردم نه تنها طرح رزم آراء را نخواهند پذیرفت، بلکه حرکت خود را تا ملی شدن صنعت نفت ادامه خواهند داد. اگرچه زمانی هم طول بکشد.

میدانیم حرکت بطلی، اما اصولی بهتر از يك حرکت عجولانه و افراطی است. اسناد و بازجوئیهای شهید نواب صفوی نشان

ترور رزم آراء

۱۷

میدهد که هیچکس به قدر دکتر بقائی در ترور رزم آراء اصـرار نداشت . از سوی دیگر اسناد نشان میدهد که رزم آراء صوی دماغ جناح شاه در دربار هم شده بود . رزم آراء سعی داشت که با تکیه بر جناح شاهپور علیرضا در دربار کودتائی براه اندازد . البته هدف کودتا قرار داد ۵۰ - ۵۰ و سرکوب نرخت ملی بود . ضمنا اسناد و مدارک و عملکرد دکتر بقائی در حمایت از شاه چنانکه خواهیم دید فراوان است .

xalvat.com

دکتر بقائی در همان سالها علت مخالفتش را با رزم آراء در این موارد میداند :

۱) نادیده گرفتن قانون اساسی

۲) همکاری در قتل محمد مسعود مدیر روزنامه مرد امروز :

محمد مسعود فردی بود که مسائل و مشکلات مردمی را به صورت رمان و مقاله در روزنامه اش منعکس میکرد . فردی ضد دربار و ضد کمونیست بود . قتل او توسط حزب توده انجام گرفت ، ولی دکتر بقائی برای اینکه از رزم آراء بهانه‌ای داشته باشد ، او را متهم به قتل محمد مسعود میکند . توضیح اینکه خسرو روزبه در بازجوییهایش به ترور محمد مسعود اعتراف نموده است . در مصاحبه سران حزب توده در تلویزیون جمهوری اسلامی نیز نورالدین کیانوری رهبر حزب توده به این عمل شنیع اعتراف کرده است .

۳) رزم آراء با هر قدرت خارجی که سیاست دولت او را تایید کند کنار میآید و منافع مملکت و ملت را نادیده میگیرد . کلا اهل معامله با ابرقدرتهاست .

۴) توقیف مطبوعات :

میگوید که رزم آراء میخواهد مملکت را بسوی دیکتاتوری پیش

ببرد. رزم آراء نیز برای مقابله با دکتر بقائی چندین بار عوامل خود را به محل انتشار روزنامه شاهد میفرستد تا آنجا را به هم ریخته و اموال را ضبط کنند. این عمل بارها انجام شد. اما دکتر بقائی وقتی در سال ۱۳۴۱ با تیمسار آزموده درگیر میشود و علیه او اعلام جرم میکند، دلیلش این است که شخصی بنام جمالیان اطلاعاتی راجع به قتل رزم آراء به تیمسار آزموده داده است، ولی تیمسار آزموده اقدامی در مورد این اطلاعات که احتمالاً به نفع دکتر بقائی بوده است به عمل نیاورده. در اینجا دکتر بقائی تلویحاً از رزم آراء دفاع میکند. منظور اصلی دکتر بقائی از این اعلام جرم در سال ۴۱ این بوده که گذشته خود را طوری تبرئه کند که زمینه برای نخست وزیری و حمایت آمریکا و دربار و ارتش از او فراهم گردد. در حالیکه دکتر بقائی سالها یکی از افتخارات خود را ترور رزم آراء میدانست و آنرا وسیله‌ای برای مقام طلبی خود قرار داده بود.

xalvat.com

مجلس شانزدهم

دولت انتخابات مجلس شانزدهم را طوری برگزار میکند که تنها نمایندگان وابسته به دربار و استعمار انگلیس انتخاب شدند و نمایندگان مردم در دوره چهاردهم و پانزدهم این بار انتخاب نشدند.

اعترافات زیادی منجمله به دخالت‌های ارتش در انتخابات شد و تا اندازه‌ای تقلب‌های رژیم افشاء گردید. جمعی از نمایندگان واقعی مردم و نیروهای ملی در دربار تحصن کردند که چهار روز

بطول کشید. دکتر بقائی در این تحصن ۲۰ نفره شرکت داشت. با تیر روز هژیر وزیر دربار وقت انتخابات دوره شانزدهم باطل شده و انتخابات جدیدی برگزار گردید و اینبار ۱۱ نفر از نمایندگان مردم انتخاب شدند که دکتر محمد مصدق نماینده اول و دکتر مظفر بقائی نماینده دوم تهران شدند.

در این تحصن ۲۰ نفره هسته اصلی جبهه ملی شکل گرفت.

هدف از این نوشته این است که نشان دهیم دستهای مسرmoz و جریانهای وابسته در دل نهضت ملی چه ضرباتی بر پیکر حرکت مردم وارد ساختند، چگونه بین رهبران ملی و مذهبی اختلاف انداختند و چگونه مسائل را منحرف کرده و نظر مردم را بسوی مسائل غیر اصیل متوجه ساختند، تا اختلافات مردم بیشتر شده و نتوانند نیروهای متحد خود را علیه استعمار انگلیس و تسوطئه دربار و ارتش بسیج کنند.

دکتر بقائی در آن شرایط احساس کرده بود که بعد از جنسنگ جهانی دوم ضربات سختی به قدرت مالی و نظامی انگلیس و شوروی وارد شده است و آمریکا یک نظام سرمایه‌داری در حال گسترش در سطح جهان و منطقه است. او بخوبی این مدلل را درک کرده بود، و سعی میکرد با کمکهای فکری و ایجاد خطهای انحرافی در میان مردم زمینه را برای نفوذ و حاکمیت آمریکا در ایران مسرmoz فراهم کند. دکتر بقائی حاکمیت خود را در فعال شدن در این خط میدید و از این موضع سعی میکرد بهتر صورت که شده سریعاً پای انگلیس را از ایران قطع کند. لذا موضع ضد انگلیسی او نباید نظر ما را بخود جلب نماید.

جبهه ملی در ابتداء تشکیل هدفهای زیر را مورد نظر قرار داد:

۱) اصلاح قانون انتخابات.

- (۲) تجدید نظر در قانون مطبوعات .
- (۳) تجدید نظر و اصلاح قانون حکومت نظامی .
- (۴) تغییر اصل ۴۸ قانون اساسی تا وکلا بتوانند آزادانه اظهار نظر کنند و مجلس در معرض تعطیل و انحلال قرار نگیرد .
- وکلاي جبهه ملی در مجلس شانزدهم لایحه الحاقی " کسب - کلسائیان " را رد کردند . شهید دکتر سید حسین فاطمی در جلسه ای در منزل نریمان پیشنهاد ملی کردن صنعت نفت را بوکلاي جبهه ملی میدهد و مورد قبول واقع میشود . از آن زمان به بعد رسماً جبهه ملی با شعار ملی شدن صنعت نفت در سراسر ایران فعال میشود . وکلاي جبهه ملی با تلاش فراوان توانستند به کسب حرکت های مردمی لایحه ملی شدن صنعت نفت را در تاریخ شانزدهم اسفند ۱۳۲۹ در مجلس شورای ملی و در تاریخ ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ در مجلس سنا به تصویب برسانند .
- استعمار انگلیس از این حرکت سخت به وحشت می افتد و دربار خشم خود را نمیتواند پنهان کند . حکومت نظامی اعلام میشود . کارگران صنعت نفت در جنوب اعتصاب میکنند و توطئه های دیگری شکل میگیرد .

نخست وزیرى د کتر مصدق

ناگهان در این اوضاع سهم ریخته و آشفته "علاء" نخست - وزیر وقت استعفاء میدهد . جمال امامی که از عوامل دربار بود ، پیشنهاد نخست وزیرى را به دکتر مصدق میدهد . دکتر مصدق که یکبار از قسول نخست وزیرى شانه خالی کرده بود اینبار قدم به میدان گذاشت و قبول مسئولیت نمود . چون میدانست که دولت جدید باید لایحه ملی کردن صنعت نفت را به اجرا درآورد . اما درگیری با استعمار انگلیس برای دولتهای وابسته امکان ندارد . دکتر مصدق این مطلب را بخوبی درک میکرد که باید خودش پا به میدان بگذارد و این مسئولیت را به دوش کشد . لذا پست نخست - وزیرى را میپذیرد و برنامه دولت را در دو محور اعلام میکند :

- ۱) اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت در سراسر ایران .
- ۲) اصلاح قانون انتخابات و شهرداریها .

اولین کار دکتر بقائی در حکومت ملی دکتر مصدق این است که حزب " زحمتکشان " را در تاریخ ۲۶ اردیبهشت ۱۳۳۰ یعنی ۱۲ روز بعد از تأسیس دولت ملی آنرا تأسیس میکند که متشکل از چندین - ۱ - مان بود :

- ۱) سازمان نظارت بر انتخابات : دلیل تأسیس این گروه

۱) پیشنهاد نخست وزیرى با این تحلیل بود که مصدق آدمی است منغی کارواناسیه نالیست منغی و به هیچوجه قبول مسئولیت نمیکند . لذا میتوان او را منزوی کرد .

انتخابات دوره شانزدهم بود. وقتی که انتخابات ابطال میشود و انتخابات جدیدی میخواهد برگزار شود، دکتر بقائی این گروه را برای نظارت بر آزادی انتخابات تشکیل میدهد.

۲) سازمان نگهبانان آزادی: دلیل تأسیس این گروه درگیری های دکتر بقائی با عوامل رژیم آراء و حزب تنوده بود. چون آنها به مقرر روزنامه شاهد حمله میکردند. دکتر بقائی برای مقابله با این تحریکات و حملات این سازمان را تشکیل داد.

۳) سازمان مبارزه برای ملی کردن صنعت نفت.

۴) دانشجویان و جوانان مبارز. xalvat.com

۵) سازمان ملی نظارت بر خلعید: در امر خلعید انگیزه های مختلفی وجود داشت. یکعده شتابزده میخواستند با خلعید از انگلیس و اخراج متخصصین امر تصفیه و توزیع و صدور نفت را متوقف نمایند، تا ملت ایران از موضع استیصال دست بسدامن آمریکا ببرد. باید توجه داشت که با توقف پالایشگاه امر تولید و توزیع نفت و بنزین و قیر و سایر فرآوردهها فلج میشود و با توقیف صدور نفت فشار زیادی به دولت بی درآمد نفت وارد میآید. دکتر بقائی و طیف آمریکا از این موضع اصرار زیاد و عجولانه ای بسر خلعید داشتند. انگیزه عده ای دیگر این بود که با خلعید شتابزده از انگلیس و فلج شدن تولید و توزیع فرآورده های نفتی و قطع صدور نفت خام، دولت ملی سقوط کند و انگلیس از در دیگر سرو از موضع بالاتری وارد شود. نهضت ملی هم مارک عدم لیاقت بخورد و از درون بپاشد. دربار و جناح انگلیس در این خط بودند.

انگیزه اصیل این بود که با خلعید از انگلیس و لانه جاسوسی اش یعنی شرکت غاصب نفت جنوب گام بزرگی در جهت استقلال و خودکفائی برداشته شود. این دسته در تاریخ وزمانبندی خلعید با

دو دسته غیر اصیل فوق اختلاف داشتند. **xalvat.com** از کارهای دیگر بقائی در همان ایام فعالیت در تشکیل کمیته مشورتی باکمک " سپهبدی^۱ " بود. این کمیته وظیفه داشت در کارهای دولتی با دکتر محمد مصدق مشورت کند. اعضای این کمیته را پیروان آیت الله کاشانی و حزب ایران به رهبری دکتر مکی و جامعه اصناف و بازار به رهبری شمس قنات آبادی و حزب زحمتکشان برهبری دکتر بقائی تشکیل میداد. لازم به توضیح است که دکتر بقائی سعی داشت مسئولیتهای رسمی دولتی را نپذیرد و هدفش این نبود که از کارهای حکومتی کنار باشد بلکه با ایجاد کمیته های مشورتی و بسا حزب زحمتکشان و تشکیلات دیگری به هر عنوان دارای قدرت مافوق حکومت شود و از آن موضع با حکومت و کارهای دولتی برخورد نماید. کمیته فوق نیز چنین هدفی داشت. از همان اوائل کمیته مشورتی را از جناح های موجود در جبهه تشکیل میدهد تا این کمیته بر کارهای دکتر مصدق نظارت داشته باشد.

دکتر بقائی - خلیل ملکی

در اردیبهشت ۱۳۳۰ حزب زحمتکشان دکتر بقائی با خلیل ملکی از رهبران اسبق حزب توده (که تحت کنترل کمونیستها بود) ائتلاف میکند و ظاهراً هدف خود را از ائتلاف با کمونیستهاى نظیر خلیل ملکی و امثالهم اینطور اعلام میکند که میخواهد نیروهای کارآمد را

(۱) نفر دوم حزب زحمتکشان، فردی که قبل از ۳۰ تیر با قوام السلطنه ملاقات میکند.

از دست آنها بیرون بیاورد و همراه با نیروهای مذهبی غیرمتشکل : حزب کارگران را تشکیل دهد . ولی این ائتلاف در مهرماه ۱۳۳۱ بهم میخورد .

دکتر بقائی گفته بود : " در حزب زحمتکشان یا جای من است یا جای خلیل ملکی " و به شیوه همیشگی خودش در برخورد با مخالفین ، چنین وانمود میکرد که خلیل ملکی قصد داشت رژیم سلطنتی را به جمهوری تبدیل نماید در حالیکه خلیل ملکی هیچگاه در عمرش روحیه براندازنداشت . در ضمن روزنامه شاهد در دست طرفداران دکتر بقائی بود . با لایحه خلیل ملکی را با آسانی از حزب اخراج میکنند . سئوالی که برای هر خواننده ای ایجاد میشود این است که چرا دکتر بقائی ضد کمونیست که حتی به برخوردهای خشونت آمیز با آنها معتقد است با یک گروه کمونیست ائتلاف کرده و مدتها با خلیل ملکی همکاری میکند در حالیکه برای جذب مذهبی ها و غربی ها " کمونیسم را یک آئین شیطانی دانسته که تعالیم آن منشاء تمام مفساد و مظالم است " .^۱

xalvat.com

دکتر بقائی در ماه اردیبهشت ۱۳۳۰ حزب زحمتکشان را به عنوان یک پاسخ از سوی جناح راست به محبوبیت حزب توده تاسیس نمود . بطور خلاصه دکتر بقائی در همان ابتدای حکومت دکتر مصدق چند کار انجام داد .

- (۱) اصرار بر خلعید .
- (۲) تشکیل حزب زحمتکشان .
- (۳) تشکیل کمیته مشورتی .

(۱) اسناد لانه جاسوسی جلد ۲۳ صفحه ۱۲۴

(۲) اسناد لانه جاسوسی جلد ۲۳ صفحه ۱۸۹

- ۴) اشتلاف با خلیل ملکی و بارانش • xalvat.com
- ۵) همچنین تلی سپیدی در ملاقات بنیامین با سفارت امریکا در آذرماه ۱۳۳۰ میکوید که آنها در کمیند مشورتی تصمیم دارند بعد از مدتی کمیته‌ای از گروهی از روشنفکران شلایتمند به اصلاحات اجتماعی و اداری برپاکنند •